List 8. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 24. februarja 1864.

Matica slovenska dovoljena!

Na čêlo današnjemu listu radostni stavimo preimenitno vsem Slovencem novíco, da **Njih Veličanstvo cesar so s sklepom od 4. febr. blagovolili dovoliti matico, obsegajočo vse slovenske okrajne.**

Nova delavnost se bode začela zdaj na slovstvenem polji slovenskem. Kakor pridne bčelice brez matice niso nič, tako tudi naše slovstvo po „matici“ še le dobí pravo življenje. Blagonosno bo delovanje tega novega društva, ki bode objemalo vés slovenski narod in po svoji moči skrbelo, da se širi izobraževanje njegovo na poti poduka, kterega človek zajema iz pripravnih knjig (bukev). Skrb matici bode, da se dobre ali čisto znanstvene ali pa tudi priprostemu ljudstvu primerjene knjige v slovenskem jeziku izdajajo; izdala jih bo matica sama ali vsaj podpirala, da se izdadé.

Bog daj srečo!

Ker pa „matica“ blagi svoj namen zdatno le tedaj doseči more, ako je premožna, mora tedaj prva skrb vsem rodoljubom zdaj biti, da se prav bogato začnó stekati doneski za to društvo in temu, kar so že dozdaj darovali (3799 gld. 12 kr. v obligacijah in bankovcih in 3 cekinih po 40 frankov) blagodušni rodoljubi temu zavodu, se dodá še prav obile pripomoči — okoli matice naj se zbere temà bčelic, to je, bčelic tisoč in tisoč, ki ji, ako so premožne, na enkrat nanesó bogato zalego, ali, če niso premožne, vsako leto donašajo malo po malo, kolikor bojo terjale pravila; za delavce ni nam skrbí; le podpore je treba njihovemu trudu!

Kako in kaj se bo dalje godilo, bojo povedale „Novice“, kadar sl. vlada pošlje odboru pravila, po Njih Veličanstvu cesarju potrjene.

Gospodarske stvari.

Kaj je kmetijstvo delalo preteklo leto, kakošno je bilo za gospodarstvo in kaj nam obeta za letošnje?

Vsako leto bolj napreduje kmetijstvo. Tudi preteklo leto je izpričalo to, čeravno vreme ni bilo povsod ugodno. Letina je bila večidel dobra. To pa je tlačilo ceno mnogih poljskih pridelkov. Marsikdo sicer je tožil o tej nizki ceni, ki je mislil, da že za vselej ostane visoka kakor je bila prejšnje leta.

Al kaj veljá, da utegne biti prihodnje leto še nižja. Zakaj nadjati se je prihodnje leto bogate letine. Kaj morda hočejo „Novice“ prerokinje biti? Ne! Človek obrača, Bog pa obrne. Al upanje dobre letošnje letine se opira na dobre vzroke, ako nam ga obilni sneg ne podere. Jesenski setvi je bilo toplo vreme posebno ugodno, tako, da žita so se, predno je trda zima objela zemljo, čvrsto vkoreninile. Tudi za pomladansko setev se je zemlja dobro pripravila. Ako se vse po kakošni nezgodi ne pokazí, utegne žitna cena prihodnje leto zopet nizka biti.

Ali nam pa to ima veselje do napredovanja potreti, češ, kaj se bomo trudili, ker je vès pridelek tako po nič? Bog ne daj! Le zasukati se moramo na drugačno pot.

Večkrat smo že svetovali, naj gospodarji naši sejejo manj žita, pa sejejo in sadijo več tacega, kar množí bogastvo zemlje — to pa je, da pridelujemo več klaje za živino. Umen gospodar mora premenovati svoje gospodarstvo po potrebah časa in potem, kar mu več dobička donaša. Zato naj skrbí, da se živinoreja povzdigne; da pa je to mogoče, je treba, da prideluje več klaje.

Naj bravcem svojim povemo, kako so na Nemškem pred 40 leti o tej zadevi delali. Okoli leta 1824 je silno začela padati žitna cena. Vsi kmetovavci so kričali: kaj bo, kaj bo, ako bo žito čedalje bolj po nič? Družbe kmetijske so si glavo ubijale, kaj storiti, in izvedile so, da je treba klaje in živinoreje bolj poprijeti se kakor žita. Kralj virtemberški, ki so ga v nekem kmetijskem zboru zavoljo svojega modrega kmetovanja „kralja kmetijstva“ imenovali, je dal takrat vsem gospodarjem lep izgled in je začel na vsem svojem polji sejati klajo. Vsi, ki so se ravnali po njegovem izgledu, so bili veseli, da so delali tudi tako, in leta 1846 in 1847, ko ste bile ondi hudi letini, so vsi ti gospodarji bili res veliki dobrotniki ljudstvu.

Lansko leto je bilo za kmetijstvo (razun nekterih dežel) dobro; napredek kmetijstva je bil očiten; zastavilo je v jeseni dober kvas letošnjemu; Bog daj, da ga zima predolga ali nezgode pozneje ne pokvarijo!

Gospodarske novice.

* Svèt, kako bi si vsaka soseska lahko bika redila. V vsaki soseski, kjer je več posestnikov, ki imajo po 6, 10 do 15 krav, se jih lahko nekoliko najde, da kupijo junčka dobrega plemena za kakih 15 do 20 gold. in si ga za pleme izredijo. Kadar je 2 leti star in se od vsake krave, ki se k njemu pripelje, po 1 gold. plača, si od 50 krav po 50 gold. prisluži, — to pa je skoraj ravno toliko, kar leto in dan tudi že precej dobra krava gospodarju dobička dá. Iz tega se vidi, da kdor bika redí, ni nikdar na zgubi, ker ga čez kake leta tudi lahko prodá; pa še tudi takrat bi ne bil na zgubi, če bi tudi 2 leti starega za 150 gold. kupil. Vsi drugi gospodarji pa, ki imajo krave, bi tudi ne plačevali od krave več kakor po 1 gold. bikovine. Toda

skrbeti bi se moralo, da kdor bi hotel takega bika za pleme kupiti, kupi le takega, ki bi bil potrjen za pleme, in da se skrbí zato, da vsako leto ima soseska dobrega bika.

* Goveja kuga in coprnice. Ogerski časnik „Erdelyi Posta“ pripoveduje to-le: Goveja kuga se je začela v vasi Hosdat in že v 14 dneh je 30 glav poginilo. Vasčani, da bi se poprej te bolezni znebili, poprašujejo po neki coprnici, ktera jim je bojè kugo naredila, pa grejo zastran tega k neki vedeževavki, ki je v Esrna-Korestur-u stanovala, da bi od nje izvedili, kako se rešijo nadloge. Vedeževavka — zvita babura — si dá prstí iz nekterih grobov prinesti, preišče po nekterih burkah prst — pa pravi, da ne najde coprnice med mrtvimi. Potem ji prinesó nekaj las stare in bolne Vlahinje, ki je v njih vasi stanovala. „Prav ta — reče vedeževavka — vam je naredila kugo.“ Da bi bedastim ljudém to do zobca spričala, jim veleva, naj jo peljejo k bolni baburi. S pomočjo vaščanov jo prisili, da se ji preiskati dá po životu. Ker vražja babúra na njenem hrbtu zapazi neki izrastek, pravi, da to je znamenje coprnice. Zdaj reče vaščanom, naj coprnico peljejo na tak kraj, kjer se mejniki dveh vasí stikujejo; na tem križempotji jo bo ali hudič vzel, ali pa jo bodo volkovi raztrgali. — Dozdaj sicer niso vasčani še tega storili; al nekteri najhuji babjeverci so ubogo bolno starko z buckami in iglami po vratu zbadali, da bi ji kri iztêkla, ktero je živini izsesala. Z lasmi njenimi so pa kadili svoje hleve. — To je gola resnica. In kaj tacega se godí dandanašnji še — kar je sramota bilo pametnemu človeku pred 500 leti!

Slovstvene stvari.

Čapovan, Čepoven, tudi Čepòven, Čepovn (v spisih Chiapovano, Chiapovana) od kod izvira imé tega kraja?

Še en odgovor na vprašanje „Novic“ 9. decembra št. 49, str. 394 — z nekim pristavkom gledé na št. 52, str. 418 l. l.

Iz Čepovana na Goriškem. Dopustite drage „Novice“, da, ker drugi govorijo o našem kraji, tudi mi svojo črhnemo.

Da ni lahko lastnih imen razlagati, vsakdo vé. Na vrat na nos kaj izreči brez tehtnih dokazov bodo le tisti verovali, kterim lega kraja ni znana. Gotovo pa je, da lastne imena so v pisavi celó popačene, toraj je treba paziti pred vsem, kako domači imena izgovarjajo, in po tem se ozirati na lego kraja in druge okoliščine.

Koj nad Salkanom — na Prevali — se začne kakih 5 ur hodá dolga dolina, ktera pelje do Vrat, v redi Slapa, okraja tominskega. Od Prevale do Postal, nekaj manj kot 2 uri daleč, se sploh Grgar, — od Postal do Vrat, 3 ure dolgosti, se pa sploh Čepovan imenuje. Dolina je za gorske popotnike, posebno iz cerkljanskega okraja, prav pripravna iti do Gorice in nazaj.

Pomislimo dalje. Tik trga Cerkno imenovanega stojí prav prijeten holmec „gradiše.“ Na njem pa gradú več ni, tudi razvalin se ne vidi. Ondašnji ljudjé so pred kakimi 50 leti zadnje razvaline v svoje zidanje porabili. Pozná se pa dobro pričeljeni skaloviti vrhunec holmca, kjer je poslopje stalo. Začetek nekdanjega grada je neznan; še ljudske pravljice ne vedó o njem dosti povedati. Brž ko ne je bilo delo starih Rimljanov. Po pameti soditi niso bili ondašnji kraji tako z gozdi preraseni o rimljanskem gospodstvu, kakor so morebiti bili ob času preseljevanja narodov in še kaj pozneje; morali so tudi obljudeni biti. Od julskih planin do jadranskega morja je pač pretesno, da bi ljudje, ako ne drugači, vsaj po vojskah skozi te kraje hodili ne bili. Če pa so naseljeni bili, je tudi pot do njih peljala. Potrebovali so ljudje tudi tačas marsikaj, — njega dni so tudi sol špogali in moke ptuje so ondi v primeri še več potrebovali kot današnje dni.

Ni je naravniše poti od juga v te kraje kot po čepovanski dolini; ob poti se pa radi ljudje naselijo, ako je lega pripravna. V Čepovani moralo je tako biti, kajti gorenji konec doline je tolikanj prijeten. Ljudje so tukaj bivali, predno je cerkev sv. Ivana stala.

Po navadi so bili kraji še le v novejših časih naseljeni, po cerkvah imenovani, to je, po tem, ko je bila cerkev ondi sezidana, ali pa imajo dvojno imé, kakor na pr. pri sv. Lucíi na mostu; pri sv. Vidu na gori — ali Šentvidska gora; — toraj so tamošnji prebivavci sploh „gorjanje“ imenovani, kakor uni pri sv. Lucii „moščanje.“

Bolj se pa bližamo pri „Čepovani“ po naših mislih — izpeljavi od besede „čepati“. — Kadar pride popotnik od Cerknega, jo mora po navadni in najbližnji poti „sčura“ *) memo trebuškega posestnika, kterega „sčurar“ zovejo, v čepovansko dolino primahati. Komaj vrh sčure prideš, se prevališ skozi prehodico — pretuč ali soteskico — kakor ti je drago imenovati (domači ji pravijo „drnjulk“), in pred seboj imaš vasico z domačim imenom Podčepovna, ali Počepovna, Počepovje, kakor veš, da je bolje; tù pa ni nikdar cerkev stala. Pol ure hodá od tù skoz vasico Dol prideš v Čepoven, kjer stojí cerkev sv. Ivana Krstnika. Ravno za cerkvijo izvirajo v več mestih močni studenci na položni dolini. Poleg prve in druge vasice izvirata tudi studenčeka, ktera pa o suši nič ne čepata. Površje polja kmetov ondašnjih ima pa tako lego, da voda nikamor ne odteka, ampak vsa poceplje nazaj v podzemeljske votline. — Vendar pa menimo, da beseda čepati = cepati, bi imela bolj na tanko razložena biti, in še kaj več veljati kot „tröpfeln“, da bi se udali mislim učenega gospoda iz Gorice v „Novicah“ l. l. št. 49 naznanjenim.

Tudi blizo Planine, na Cerkljanskem, se nahaja vas Čepljež; menda pa ni obilno z vodo obdarovana. Nekoliko dalje od tega kraja je bolj studenčno.

Od Čepovana proti zapadu se pride v menj kot treh urah čez Lokovec na Banšice, kraj, kteri je bil v „Novicah“ 30. decembra l. l. str. 418 popisan. Kar tiče to ime, se mora vediti, da Banšici ste dve (prav za prav tri, rečem, tri katasterske srenje), namreč: Banšica pri sv. Lorencu (Bate), in Banšica pri sv. Duhu, od dotičnih cerkvic tako imenovani. Prvotnih cerkvic pa več ni; razvalina in drugo pričuje, kje da ste bili. Na Banšicih (tako jih domači imenujejo) so prav lepe senožeti, in tudi polje je sploh ravno. Ali je čuda, da bi ne bila res, kakor pravijo, turška vojska bila v tem kraji, ki je vès za vojsko pripraven? **)

Ime teh lepih gorskih ravnin pa od besede „bojišinca“ izpeljavati, se nam zdí pretrda. Kaj nam brani izpeljavati Banšice od besede ban = Statthalter, kakor izpeljavamo župnica od besede župan? Nekdanji goriški grofje — vladarji — niso stanovali vselej v Gorici. Imeli so tačas tam svoje bane — namestnike. — Tù naj še priložimo, da cerkvici sv. Lo-

---

*) Morda bi bolje rekali: sočèra, sočerje = Felsengruppe. Sočernik se imenuje skaloviti breg pri mostu čez Tominko. Pis.

**) Morda je bilo pri tisti priložnosti, ko so Turki skoz Hrušico, po turškem klancu, kjer je veliko njih, kakor ljudska pravlica vé, po napravljenih drvih in pečinah nad nje zavaljenih, konec storilo, v naše kraje lomastili. Turški klanec je dolga soteska med Otelico in Lokvami v kameralnem gozdu na Goriškem. Pis.

renca in sv. Duha ste bile na takih holmcih zidani, da se je od vsake cela dotična Banšica vidila. Samo po naključbi se je težko kaj takega godilo, zato se lahko misli, da modra glava je tako zidanje vodila. Prva cerkvica je stala vrh gore nad Grgarjem — ali prav za prav nad Bitežem — za Brdom, druga vrh gore nad avškim potokom, kakor stražniki teh lepih Banšic. Dobro bi bilo pozvediti, pod ktero sodstvo so v starih časih Banšice spadale, in ktere službe so opravljali dotični oblastniki? — Kanal in ondašnja grajšina . . . . ali bi bilo k temu zadosti starega veka?

(Konec prihodnjič.)

Dalje o veznikih ni pa niti.

Da ne bi bilo nikacega nedorazumenja, naj na oglas g. P—a v 4. in 5. listu „Novic“ rečem še ktero in ob enem naznanim pravilo, ki me v tem vodi. Če smo iz knjige izvrgli že marsikaj med Slovenci sploh navadnega, ker je bilo bodi slovnici, bodi blagoglasju ali pa hrvaško-srbski rabi nasprotno, koliko več moramo paziti, da vpeljevaje kaj čisto novega ali samo v malem zakotji slovenske zemlje znanega ne zastranimo od bratov na jugu, od kterih bi radi, da bi oni kdaj v svojih knjižnicah tudi našim knjigam odkazovali prostorček.

Vprašal sem se toraj najpred, kaj veljá v ti reči pri druzih Slovanih, sosebno pa južnih, ki jim je brez prigovora narav slovanščine ostala najčistejša, ter sem v najboljših knjigah našel to, kar sem v zadnjem listu lanskih „Novic“ povedal. Našel pa sem tako. Razun primerov le-sèm ne spadajočih, kjer ima ni v družbi z nikavnico ne pomen nemškega: nicht einmal, sogar — nicht, ali latinskega: ne quidem [na pr. Ni u Jzrailju tolike vjere ne nadjoh. *Vuk Štef.*], kaže najpred vse dotične primere stavkov enakovrstnih (enuntiationes coordinatae) vezanih s partikulo ni, niti razločiti na dve glavni vrsti.

V prvo gredó stavki z enim edinim glagolom, kteri mora brez izjemka vselej pred sabo imeti členek ne, bodi da ni-ni (v pomenu nemškega weder, noch) veže več osebkov, ali več dopovedkov in druzih določkov. [Na pr.: Sabirajte sebi blago na nebu, gdje ni moljac ni rdja ne kvari. *Mat. VI., 20 po Vuku.* Ne kunite se nikako: ni nebom, ni zemljom, ni Jerusalimom, ni glavom svojim. *Mat. V., 34—36* po istem. Glej tudi tri prve primere v 52. listu „Novic.“] To je tedaj dognano. Še le v drugi vrsti tacih vezanih stavkov z več bodi izraženimi bodi zamolčanimi glagoli, kjer se z veznikom ni ali niti nikavnemu ali kjekod tudi trdivnemu stavku pritika nikavni stavek, ali kjer se (s pomenom nemškega: und nicht, auch nicht, und auch nicht) več nikavnih stavkov nekako drug drugemu nasproti postavlja, še le tù, pravim, začenja se različna raba in je mogoče vprašanje, sme li se izpuščati iz stavka ne. Jez sem trdil in trdim, da (ne po zapeljivi teorii, temveč) po izgledu hrvaško-srbskega naroda, ki je v Vuku imel (žalibože imel!) najvernejšega nabiravca in posnemavca, in kteri bo menda Kostelcem in Osilničanom kos, dalje po staroslovenščini in druzih slovanskih narečjih, sme izpuščati se in zdí se mi, kakor da bi tako bilo tudi blagoglasneje, prijetneje in prosteje. Gospod P—i neče pritegniti. Zakaj ne? Zagovarjaje svojo menitev s teorijo ondi, kjer je prav za prav usus loquendi gospodar, dobro pravi g. P—i, da stavka: „ne delam“, „ne molim“ potrebujeta vezí, ali v tem mu je pomota, ker vzema za gotovo, kar bi trebalo dokazati, da namreč partikula ni služi samo kakor vezavka, ne pa ob enem tudi kakor nikavnica, da torej: „ni delam ni molim“ še ne izražuje negacije, marveč da je treba ne kaj lepega: ni ne, ni ne. Vzemimo stavek: — jez sem zdrav, — nasprotno temu je: — jez sem ne zdrav, — ali po naše: — nisem zdrav, — ne pa: — nisem ne zdrav, — kar bi dosledno gosp. P—i skorej moral tudi zagovarjati. Ne more se reči: „nisem kdaj koga vidil“, — pravilno je: — „nisem nikdar nikogar vidil“, — ali napčno je: tudi: — „nisem nikdar nikogar ne vidil, kajti: omne nimium etc.

Toliko, kar se tiče umovanja o ti reči.

(Konec prihodnjič.)

Jezikoslovne črtice.

Spisal Davorin Terstenjak.

1. *Župa.*

V srbščini se veli župa, sonniges Land; koreniko najdeš v sansk. gup, urere.

2. *Zabstonj, zastonj.*

Zabstonj, zastonj je sestavljeno iz za+ob+ton, glasnika *b* in *s* sta epenthesi; v lužičkem najdeš: tan, v polskem: ton frustra, umsonst.

3. *Ubavica.*

V srbščini pomenja: ubavica — zlatoje, Goldliebchen (*Vuk rječ. s. v.*) v sansk. najdeš: vibhâti, „glänzend.“ Slovenske imena: Vibmer, na norenskih slovensko-rimskih kamnih: Vibenus, toraj se ujemajo z imeni: Svetlin, Zorman, Zlatko, Aurellius, Fulgentius.

4. *Vnezaapo.*

Cerkveno-slovenski vnezaapo, hoffnungslos, je sestavljeno iz vne+za+a+pva, primeri perzijsk pû, iz pva, Hoffnung.

5. *Var, varoš, in urbs in urbas, so iz ene korenike.*

Učeni Corssen je dokazal, da korenika var je = sansk. var, varnomi, bedecken, grški: ἐρύομαι, beschützen, ὄρομαι, varovati, nemšk. wahren, staro-visokonemški: bi-warom = novonemški bewahren, in prav doslednja izpeljava iz korenike var latinsko: urbs, „die Stadt als die deckende, schützende, oder als die gedeckte, geschützte“, slov. var, claustrum, varoš, urbs. (*Zeitschrift für vergleich. Sprachf. X. 9.*) Ur je iz var nastalo kakor lat. urina iz vārina, sansk. vāri, Wasser, kakor ustus iz vastus, sansk. vas, urere, kakor slov. ul, Bienenkorb, iz val sank. val, tegere, lat. velum, kakor slov. usna, usma, corium, sansk. vas, tegere. Tako je tudi slovenski: urbas, corium, iz korenike var in pomenja to kar usma, das deckende.

Slovka bi v besedi urbs — stareje: urbis, ba v besedi: urbas je po Corssenu ostanek korenike fu — sansk. bhu, in se ujema z oblikami: mor-bu-s, iz korenike mor, ple-b-s, stareje plebis, iz korenike ple, slov. pl, nemški: vol.

Urbs in Urbas pomenja toraj prvotno ednoisto — das deckende, schützende — s tem razločkom, da jo Latinec rablja za poznamovanje: mesta, Slovenec pa: usnja, corii, Leder.

6. *Glasnik t ko epenthesa in epithesa.*

Slovanščina rablja glasnik t ko epentheso; primeri: struga za sruga, korenika: sru, fluere, ostro, za osro, deblo: os, acuo, češki štřibro, slov. srebro; pa tudi za epitheso posebno v osebnih imenih: Kompošt za Kompoš (kompoš „der Engerling“ v lutomerski okolici, Mokost za Mokos; primeri prusko

in litevsko; dalje na retranskem maliku: Perkunost, namesti: Perkunas, Tregist — ime kraja na Štirskem za Tregis.

7. Kaj je bolje pisati „sô“ ali „se“?

Po mojem mnenji: so, ker prvotna oblika se je glasila: som*), sansk. sam, grški συν; glasnik **m** je per apokopen odpadel.

8. Kopriva sali.

V zibiški okolici na Štirskem govoré: kopriva sali, namesti: peče, žge; primeri sansk. çar, urere.

9. Utva.

V slovenskih in srbskih narodnih povestih se večkrat omenjajo zlate utve. V vedah najdem tice: Atas, ktere Sonne ima za „die als Vögel gedachten Wolkenzüge, in die sich die Apsarasen, das heist die auf den Wassern Wandelnden (= slov. Rusalkam) verwandeln.“ Utva je toraj nastalo po stopljenji iz atva.

10. Med.

Med so nekteri izpeljevali in razlagali iz sansk. madhu, trunken, ebrius, mad, ebrium esse. Učeni Kuhn (die Herabkunft des Feuers str. 159) je dokazal, da je korenika med, mischen, quirln, ktero še v slovenščini poznamo: medem, mischen, toraj med „das durch Mischung, Quirlung bereitete Getränk“; zato v starosl. med = σίκερα, sicera, Obstwein.

11. Glasnika r̥ ne smemo vokalizovati.

Nedoslednje pišemo: čeda namesti čreda, po metatesi iz: čerda, in to iz karda; v izvirni obliki še imamo: kardelo nemški Herde, got. hairds, litevski kerdzus, pastor. Glasnik **r** se tudi v češčini vokalizuje, primeri: kanec, Eber, za karnec, litev. kirnis, sansk. çura.

12. Rôka.

Koreniko besede rôka ste ohranile gotščina in litevščina: got. rikan, litevski: renku, sammeln, toraj rôka, die sammelnde.

13. Gumno.

Koreniko besede gumno, Scheune, je ohranil anglosaksonski jezik: gyman, servare, latvijski: gauma, observare; toraj gumno, der Aufbewahrungsort.

14. Vesvolen.

V besedi vesvolen vidimo pleonazem, sansk. vâra, omnis, totus.

15. Trepa, trepavec, treplak.

Na Štirskem z besedo trepa, trepavec poznamlajo malega debelega človeka (Zwerg); primeri litevski treptas, dick tarpti, zunehmen, sansk. trip, satiari.

Slovensko slovstvo.

* *Paul Jos. Šafařiks Geschichte der südslavischen Literatur, aus dessen handschriftlichen Nachlasse, herausgegeben von Jos. Jireček; I. slovenisches und glagolitisches Schrftthum; Prag 1864.*

To knjigo, zlasti nam Slovencem pretehtno, so „Novice“ sicer že oznanile svojim čast. bravcem; ne morejo si pa kaj, da bi še nekoliko obširneje ne govorile o njej, ker je menda nimajo še vsi v rokah, da bi jo mogli presojevati. — V prvem se vé da daljšem svojem delu obravnava slovensko, v druzem pa glagoliško slovstvo, oboje pa od prvega začetka do leta 1830. — O slovenskem nam sprva podaja precej obširne črtice iz življenja 123 posameznih slovenskih pisateljev, in sicer enajstih iz 16. stoletja, desetih iz 17., sedem in štiridesetih iz 18., in pet in petdesetih iz 19. stoletja do l. 1830. Pridjani imenik konec knjige pa nam naznanja 131 pisateljskih imen, toraj nam le iz življenja 8 pisateljev nič ne vé povedati. — V glagoliškem slovstvu nam pa sporoča življenjepisne črtice o 29 pisateljih; v imeniku pa jih beremo 34.

Slovensko slovstvo od leta 1550 do leta 1830 je razdeljeno na osem oddelkov. Prvi nam našteva in ob kratkem razsoja jezikoslovske dela, kterih nahajamo 76; — drugi del nam predočuje v 66 spisih o slov. poezii in prozi; — tretji govorí o zgodovini in postavodaji ter nam našteva 7 spisov; — četrti o modroslovji in gojistvu (pedagogiki) ter nam imenuje 14 spisov; — peti o številstvu v 4 spisih; — šesti o naravoslovji in obrtníi, ter nam naznaja 8 spisov; — sedmi obdeluje v 5 spisih zdravilstvo; — osmi pa nam kaže bogoslovstvo v 213 spisih. Če toraj o časih, od kterih menda vendar ne bo nikdo rekel, da so bili mili slovenskemu narodu, svojih slovstvenih del tudi ne štejemo po tisočinah, imamo jih saj vendar na stotine; imenovana knjiga nam vseh vkup našteje 393, ki so nam živ dokaz, da pravi rodoljubi naši niso nikdar križem rok držali, tudi o hudi národni zimi ne; in kdo bo hotel trditi, da je Šafařikovo okó, dasitudi bistro, zapazilo čisto vse dela, in da nobeno več ne tičí v temnem morji pozabljenja človeški vedi tako sovražnega! Srčna zahvala Šafařiku in vsem virom, iz kterih je zajemal, zlasti pa Matiju Čopu, pač prerano umrlemu, da so nam toliko drazega blaga navêdli iz dôbe, nam bolj odmaknjene. Hvala pa tudi gospod izdatelju Jirečeku, da je zgodovino južno-slovenskega slovstva pričel s slovenskim. To Šafařikovo delo je knjigoslovcu neobhodno potrebno in bo dobro trdno stalo daljnemu našemu knjigoslovju, ki ga pričakujemo od g. dr. Etb. Costa-ta.

V glagoliškem slovstvu od leta 1222 do leta 1830 je naštetih 93 del, večidel bogoslovskih, namreč: posamnih delov sv. pisma 13, celo sv. pismo 2, mašnih bukev 18, breviarjev 19, službene ali obredne 3, verskih 9, pridig 5, mučeniške, pobožne in molitvene po dvoje in raznega zapopadka 3.

Nekteri Kranjci.

Poleg česke „Isou, Isou — Po Slovanech Češata itd.“

So, so,
So Slovenci, vem da so;
So, so,
Madež so rojakom,
Mrzi jih, Slovencem biti, —
Vse slovenstvo, prav'jo zviti,
Gre naj žvižgat rakom!

Glas, glas
Materni teptavajo,
Glas, glas
Mil ko rana rôsa;
Prav ošabno tujčevati,
Vse domače zanič'vati,
Je modrost njih bôsa.

Glej, glej!
Tujci clo se smejajo;
Glej, glej,
Revežem nevednim;
Polslovenska šušmarija
Kakor kis uhó zavija
Vsim Slovencem čednim.

*) V madžarski od Slovanov prijeti: szamszed = sôsed — še vidiš polno obliko.

Nam, nam
Zmešani žlobudreži,
Nam, nam
Delajo sramoto;
Jezik čist za nič imajo,
„Kranjsko špraho“ komaj znajo:
To so Kranjci — to, to! S.

Smešna zastavica.

Sred posta se bliža. Ker je tù in tam navada, sredpostno sredo babo žagati, vam jaz povem, kje se posebno debele dobijo, namreč na Notranjskem, kjer se v nekem kraji take najdejo, da ena sama je čvrsta in zdrava sedem centov imela. — Čudno pa vendar resnično! — Uganite!

Kratkočasno berilo.

Harač.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Češki spisal Prokop Chocholoušek. Poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

II.

Tiha je noč; le včasi zapihlja vetrič, da se zibljejo in pljuskajo valčki na Črnici; le včasi na obali šepeta jelševo perje, ktero s sadom vred le tam pa tam še po drevji krasí veje in vejice, ktere se vijó, kakor bi žalovale po svoji minuli krasoti, in bale se bodočnosti, kakor navadno decembra meseca, ko se s poslednjimi silami jesen borí sè zimo za vlado. Noč na pol svetla objema krajino; kajti sivi oblački skupljeni plujejo po nebu, ter branijo svetiti mesecu in zvezdam; raji se sami napajajo z bledim svitom. Zato vidiš v taki noči vse samo na pol, vse kakor v dimu, ali pa kakor da bi gledal skozi dva zavoja; toraj pa tudi v taki noči več pomaga uho nego okó.

Sliši se, kako pluskajo valovi na reci v zatoku, okoli kterega rastejo jelše tako gosto, da se ne vidi skozi; — pa čisto drugače pluskajo, nego navadno na površini ali pa ob obali. Kdor je uže slišal ali vidil kaj tacega, ta lahko precej pozná in vé, da se čoln ziblje na vodi, da-si ga ne vidi v zatoku, z jelšami obraščenem; sicer je vse tiho, — le reka ne miruje in vetrič ne med jelšami; pa ta nemir se tako vjema, kakor bi srce srcu milo-plameče šepetalo.

„Kaj se obotavljaš, solnce življenja mojega?“ — zaslišalo se je, lehotno kakor iz možkih prsi. „Že je moj konak pripravljen za-te. Hiti, hiti v varno zavetje — zvezda! Idi, o idi, da te ne umorí zimni mraz, tí roža skalna; oh! še hujše neugode nego mraz i zimske vihre tebi preté na teh gorah. Idi z menoj; danes je tako tiho; saj se ne pozná cesta za čolnom: nihče ne bode vedel, kod si šla v svoj raj, kjer bodeš huriska, kjer bodeš blažila ljubljenca mogočnega paša skadarskega — mene Ahmed-ago. Saj mi priča že tvoje oko, da me ljubiš, tvoj blaženi smeh; to čutim, kadar me objemaš; tebi v naročji ne maram nič za vse slasti v prorokovem raji.“

Plamočutno stiska k sebi žensko postavo — prekrasno, veličastno; ona pa se mu brani stiskati k prsim, le objeti se mu ne dá, ker ne more strpeti njegovega strastnega ognja.

„Zakaj da se obotavljam?“ — šepetá, pa tako sladko, kakor da bi najmilejše pel slavček, ali vendar je tako hladna, da srce ne šepetá nikoli tako hladno — „zakaj se obotavljam iti v tvoj konak, kjer bi le skozi zamrežene okna iz tvojega harema gledala na gore po prosti domovini?“

„Na — proste gore?“ — poprašal in začudil se je Ahmed-aga zaničljivo.

„Prostejše, prijaznejše gotovo nego tvoj konak“ — zavrnilo ga je dekle skor na pol glasno in vilo se mu iz rok, ker je hotel objeti ga. Moji bratje mi niso zmirom za petami; ne bojé se tako za me, za prosto črnogorsko hčer; zato jim ne morem skaliti zaupnosti zboga“ — in obmolknila je, kakor bi se bila zbala povedati, kar ji je bilo na misli. „Oj, ti Ahmed-aga! — klonila se je k njemu — „ali se ti že gnjusi najin večerni shod, ali nemara tvoja ljubezen ne plamení nič več tako, kakor je sprva? Res je to, da si pašev ljubljenec, ali meni se tako dozdeva, da tebe veže na me vse kaj druzega nego ljubezen“ — djala je in z obema rokama zakrila si obličje.

„Alah-kherim!“ — vzdihnil je Ahmed, vil roke in stegnil po krasni devi in stisnil jo na srce. „Jaz — da te ne ljubim, huriska moja, jaz, ki hočem tvoj sužnik biti do smrti? Oj, gotovo te je eblisa obsenčil. Poslušaj me“ — začel je bolj tiho, tako, kakor tak človek, ki pripoveduje kaj jako važnega; ustopil se pred devo, rok njenih pa ni spustil, ampak stiskal jih še bolj — „poslušaj me Helena, hosudarka moja! djala si, da si prosta črnogorska hči; kje pa cvete ta prostost, kje je tisti posebni raj na teh prokletih gorah? Morebiti v Rieki, nad ktero svéti polomesec, in v kteri se vijejo z bastij bunčuki (konjski repi) — na znamenje, da črnogorski kaurinje so raje tistih pravovernih, ki častijo Ala in njegovega preroka? Ali je nemara ta prostost v Obodu, kjer jaz, tvoj sužnik, čuvam nad ošabno, samopašno črnogorsko rajo, da ne skipí njena prostost, s ktero se tako ponašaš, hosudarka moja? ha! ha!“ — zasmejal se je zaničljivo. Ošabni so kaurinje po teh gorah, prosti pa vendar niso, pa tudi ne bodo, dokler so nam v pestéh, dokler morajo paši dajati harač še raja inostrana; pa tudi ta senčica njihove prostosti jih še mine, potlej bodo pa popolnoma podloga bisurmanski peti.“

Dekle se je prestrašilo, toda Ahmed si je drugače mislil ta strah; stisnil jo je k sebi in vès raznet nadaljeval:

„Verjemi mojim besedam, sej govorim iz prave gole ljubezni, ker te tako ljubim, da noben kaurin svoje hosudarke ne ljubi tako. Iz same ljubezni ti razodevam skrivnosti, kterih dozdaj še živi duši nisem razodel. Strašni oblaki se zbirajo nad Črno goro, pa samo zarad njene ošabnosti, idi tedaj, o idi, jasna zvezda moje duše“ — vroče prosi; solza mu igra v očesu, vès raznet vije roke Črnogorki okoli vratú, s čelom pa ji sloní na rami. Idi z menoj, zdaj je še čas; idi, da te ne vjame strašna nevihta, ki je nad Črno goro. Tvoja blagost, tvoje življenje je moja blagost, moje življenje. Kdo je porok za to, da bodem potem mogel rešiti oba: tebe in sebe. Izpoznaj mojo ljubezen, reši me, ljuba moja. Ti si krasnejša nego cvetoča roža, Ala mi je priča! milejše ne žarí nobeno okó nego tvoje, bodi tudi milostivejša; osreči me, da bodem srečen, tako, kakor še nihče ni bil, pa tudi ne bode; reci, da pojdeš, — da pojdeš precej zdaj z menoj v konak!“

Dekle se ni moglo ustavljati taki ljubezni; naklonila se je k Ahmed-agi, objela ga, toda ne do cela pritisnila se mu k srcu, tudi poljubiti ga ni hotla. Djala je: „Saj pojdem, pojdem s teboj, Ahmed-aga! ali zdaj še ne, danes ne, dokler —“ — omolknila je zopet, kakor da bi ji bilo sape zmanjkalo.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Zagreba 10. februara. ═ Početkom ovoga meseca od 3. do 6. bile su se opetovane sednice kot kr. namestničkog veća o promerah i koristnih reformah za gospodarsko-šumarski zavod Križevački. Prisustvovali su vešti gospodari baron Rauch, Kiepach, pädagog slavni g. Rački, tri namestnički savetnici (Malinčević, Jurković i Baltić) i ravnatelj Križevačkoga zavoda Dr. Lambl. — Zaključili su, da se obustavi nesretna birokratička pisarija, kojom se je do sada mučil isti zavod; da se podjeli ravnatelju veća vlast, i da mu se prida za obavljanje pisarničkih i računovodskih poslovah posebni tajnik (sekretar). Ravnatelj Lambl je do sada morao nesamo upravljati zavodom i gospodarstvom, predavati glavne struke gospodarstva i sastavljati učevna pisma, kojih dosada u hrvatskom jeziku nije bilo; nego su ga mučili nečuvenom pisarijom, naime množinom izvestjah, kojih je tečajem godine morao nekoliko stotinah podnašati o svakdanjih gospodarskih i učevnih poslih, koje su od zelenoga stola iz Zagreba nalagali. Sada će se dakle taj ostarjeli sistem, koji niti za školu, niti za gospodarstvo nevalja, obustaviti, jer sama dvorska kancelarija je priznala, da to nemože i nesmije tako ostati. Dobro!

Iz Zagreba 12. febr. ⊙ — V 27. listu „Novic" 1862 je bilo razpisano darilo (60 gld.) iz zaklade „Vodnikovega spominka", pa ni bilo lani nobeno delo vredno spoznano za obdajenje. Letos, kakor se vidi, je ta reč čisto zadremala. Rad bi pregovoril nekaj besed o tej zadevi. Z velikim veseljem sem sledil imena darovateljev in zneske darov; šlo je za materialen vidljiv spominek očetu Vodniku. Bila je to očividno izražena želja gosp. dr. Tomana in v ta in noben drug namen so Slovenci darove zlagali. Komaj smo imeli nekaj čez 1000 gold. skupaj, so že začeli nekteri nemirni duhovi napadati prvotni namen in duhtati na vse strani, kako bi šlo drugače in ne tako. Obustavili so s tem pričkanjem zbiranje darov, ker nihče ne dá rad groša, če ne vé za kaj. Dr. Toman sam se je dal odvrniti od svojega predloga, in tako je prišlo do vprašanja: materialni ali duševni spominek? Vprašanje je pa bilo tako-le zastavljeno: „Kdor ni zadovoljen z duševnim spomenikom, naj se oglasi pri vredništvu „Novic." Naravno je po takem „duševna" stranka zmagala. Ko bi se bilo djalo: „Kdor ni zadovoljen z materialnim spomenikom, naj se oglasi", bi bila „materialna" stranka zmagala. Iz tega se jasno vidi, da je bil način glasovanja nepravičen. Koliko denarja je pa že nabranega, še zdaj živa duša ne vé; račun še ni položen nikjer! — Koliko važnosti za slavjanstvo ima celovška čitavnica, se jasno vidi iz obilnih pozdravov, ki so ji dospeli od vseh krajev 24. u. m. Tudi zagrebški Slovenci smo jo bili pozdravili po telegramu, ki pa menda gospodu Majarju ni prišel v roke, ker piše v „Novicah", da sta prišla iz Zagreba dva telegrama: eden od streljačkega društva in drugi od „čitavnice." Žal mi je, da mu moram povedati, da v Zagrebu prav za prav čitavnice nimamo, ker dve prazni sobi poleg vredništva „Pozorovega" niste podobne čitavnici, čeravno ondi leží dosti starih časopisov iz redakcije na mizi.

Dostavek vredništva. V „Novicah" smo dajali vsak sold na znanje, ki se je daroval za Vodnika. Komur je mar bilo za to, da vé, kolikošen je iznesek, soštel je to lahko po teh naznanilih. Stroški, po pobotnicah potrjeni, ki jih hranujemo, so bili pri onej priliki, ko je gospod dr. L. Toman sprožil spominek: kamnoseku za spominček na Vodnikovo hišo pri Žibertu v Šiški 55 gold., za velike bilje 21 gold. 20 kr., za poštnino 2 gold. 2 kr., — skupaj 78 gold. 22 kr. V hranilnici ljubljanski na knjižici št. 28.435 gold. je na obresti naloženih 1238 gld. istine za Vodnikov spominek. Nikdar nikoli ni bilo rečeno, da se ne napravi Vodniku „materialen" spominek; po mnozih debatah, ki so bile v „Novicah", je bilo le to sklenjeno, da se Vodniku vsako leto postavljajo tudi dušni spominki. „To se ponavlja vsako leto tako dolgo, dokler se mu iz kamna ali kovine vreden spominek ne postavi. Tako stojí zapisano v 27. listu „Novic" leta 1862. Strah g. dopisnikov pred „nemirnimi duhovi" je tedaj nepotreben. Razpis lanski zastran slovstvenega dela ni imel nobenega vspeha, — tedaj je istina Vodnikova še cela. Razpisalo se bo letos darilo, kakor sklene dotični odbor: ali kakor lani ali drugač. Za 2 do 3 pôle, ki se zahtevajo, je časa še čez in čez dosti. Ali je glasovanje o „materialnem ali duševnem" spominku nepravično bilo ali ne, si ne upamo odločiti, dokler nimamo — parlamentarnega napotka za to zadevo; škodovalo saj ni, ker materialni spominek ostane, kakor je bil, po dr. Tomanovem predlogu, in istini se saj dosihmal še ni odbil noben sold. Videant tantum consules, da se nabere kapitala toliko, da se napravi Vodnika vreden spominek!

Iz Maribora 21. sveč. Imamo li na celem jugu lepših poezij kot so srbske narodne pesmi? Že vsi izobraženi narodi so njih vrednost spoznali. Učenjaki neslovanskih narodov sodijo brez dvombe o njih objektivno pa stavijo srbske narodne pesmi v ono vrsto poezije, kjer bliščite Homerova Iliada, Odiseja. Kako pa jih vživa mladina naša? Koliki dijak, prag gimnazijski zapustivši, jih pozná? In vendar primerimo trud, s kterim se bere Homer, trudu, s kterim bi se brale srbske narodne pesmi: tam je trud silno velik, dokler se dijak naučí grškega jezika ali prav za prav toliko slovnice, da lahko začne brati, in pri branji Homerove poezije se večidel ipak uči in muči z jezikom in sad poezijin je le majhen in grenek; tù ima znan jezik, morda le ktero turško besedo; al nič ga ne ustavlja vživati poezije in pri nji blažiti in ogrevati si srce mlado. Nikdo ne bode svetoval, naj bi mladina nehala prebirati Homera; al čudil se bode vsak, zakaj se ne berejo v šolah tudi srbske národne pesmi, ki so lepe kot Homerove in kterih celó Nemci nič manje ne čislajo kot svojo lastno „Nibelungen-ovo"; vsak Slovenec pa jih jako lahko razume. Sicer nekteri učitelji slovenščine, kolikor jim ravno čas in okoliščine pripuščajo in kolikor jih priganja lastno veselje, tudi srbske narodne pesmi jemljejo v obzir, vendar mislim, da se ne žali noben učitelj, ako se trdi, da se premalo čini in da bi bilo želeti v tem obziru, da se kaj stvori. — Namen teh vrstic pa je, da se izreče želja, naj bi se iz Karadžićeve bogate zbirke pripravil in izdal izbor najlepših srbskih narodnih pesem s kratkimi razjasnili za šolsko mladino. Tako knjigo bi si dijaki lahko omislili in služila bi jim kot berilo domače in kot šolska knjiga; služila bi lahko ena in ista knjiga slovenskim in hrvatskim in srbskim šolam. Imel si srbski Homere! Pisistrata — bodi mu lahka zemljica a spomin vekovit — naj Ti bode Aristarh slavni prijatel njegov!

Iz Maribora. *(Iz čitavnice.)* Pozivlje se s tem na nedeljo dne 28. svečana ob 6. uri zvečer pred „besedo" izvanreden glaven zbor, da odloči: pristopi li naša čitavnica kot nesmrten ud k naši slovenski matici, ki so jo te dni svitli cesar račili potrditi.

Odbor čitavniški.

Iz Barkole pri Trstu 14. febr. ♯ O barkolanskem petji naj tudi jez besedico rečem. Pred enim letom ni bilo menda ne ene nove pesmi pri nas; pele so se

le stare. Ko smo bili pa novega učitelja dobili, so se, kakor drugod, tudi pri nas ljudje in pevci čvrsto poprijeli lepih novih pesem. Res lepo jih je bilo sličati; saj tudi ljudje niso zmirom stari na svetu, kaj bi neki pesmi bile zmiraj le stare? Mlado in staro rado posluša kaj novega; al, žalibog, da imamo tudi starih kopitarjev, ki nove pesmi sila sovražijo in želijo, naj bi se pele take, ktere je še Abrahamova rodovina popevala. In čuda! da take baže ljudjé še najdejo ušesa, ki njih pritožbe poslušajo in pridne pevce, ki kakošno lepo novo zapojó, zmerjajo z „bahači!“ To je res čudno, da ljudje, kteri delajo, kar terja novi čas in naraven napredek, se pri nas imenujejo „bahači!“ Rajnki gosp. Rihar bi se v grobu zasuknil, ko bi slišal kaj tacega.

Predoslje nad Kranjem 18. sveč. × Naznanile ste drage „Novice“ svetu žalostno novico — smrt marljivega slovenskega pisatelja „Poženčana“ prečastitega gosp. fajmoštra Matevža Ravnikarja. Sporočite še, kolikor vam prostor dopušča, bravcem svojim popis pokopa njegovega 17. t. m. dopoldne. — Prišlo je od vseh strani k pogrebu toliko ljudstva, toliko znancev in prijatlov, da stari ljudje ne pomnijo, da bi bila naša precej prostorna cerkev kdaj tako polna, ko danes, ko smo Večnemu izročevali molitve za dušni mir ranjcega. Kranjska čitavnica je bila namestovana po svojem g. predsedniku, odbornikih in mnogo družnikih meščanih, tudi pevski zbor čitavnični se je udeležil s svojo zastavo, na kteri je visel zeleni venec, ki ga je ovijal črni flor. Ob 10. uri je bila slovesna črna maša z biljami; zdaj pa stopijo na prižnico prečastiti kranjski dekan gosp. Janez Reš in v izvrstni besedi popisujejo življenje in delovanje rajncega, da ginuli so s svojim govorom vsako srce tako, da solze so igrale v očeh vsem pričujočim. Po dokončanem govoru podali smo se na pokopališče. Ko pogreznila se je truga v hladno zemljo, stopi pred jamo bandernik pevcev in spustí, kar je bilo posebno ginljivo, v njo zeleni venec s zastave. Med tem, ko so zasuli mrtve ostanke slavnega rojaka, peli so gospodje duhovni, kterih se je snidlo 16 iz bližnjih fará, za njim pa so zapeli še gosp. čitavnični pevci prav lepo „Jamica tiha.“ — Rajnki ni zapustil premoženja, kajti ni si nabiral minljivih posvetnih zakladov; al zapustil je svojemu narodu lepo dedino: večen spomin v svojih slovstvenih delih *), da živelo bode imé njegovo, dokler v človeških prsih bílo bo srce slovensko.

Iz Kranja 20. sveč. V četrtek 3. marca ob 9. uri zjutraj bode v naši farni cerkvi slovesna črna maša za neumrlega slovenskega pesnika na našem pokopališču počivajočega dr. Franceta Prešerna. Vabimo s tem vse njegove spoštovavce.

Odbor čitavnice.

Iz Kamnika 14. sveč. Pust nas Kamničanov ni pobodil, kajti živeli smo tako dolgočasno, kakor se sploh živí na slovenski zemlji v vsakem mesticu, kjer čitavnice ni. To resnico, ki jo vsak izmed nas čuti, potrjuje tudi gosp. ? v 31. listu „Laib. Zeitg.“, popisovaje osodo dveh „kranceljnov“ pozabivši tretjega. Mi še nimamo čitavnice, in zato ni čuda, da nam je pust bil pušoba. Če ljudí ni za ples v vereinu, morajo tombolati, kvartati ali pa zdehati; v čitavnicah pa vlada živa pesem, glasba, deklamacija in celó gledišče je — in to je tisto, kar napravlja pravi „geselliges Leben.“ Nadjamo se, da lepi izgled Kranjskega mesta bode izbudil naše domačine, da si napravijo, kar nam je živa potreba. Vemo sicer, da je nekterim že „parteiung“, ako domači hočejo „vsakemu svoje“; al ker smo mi domá in svoje hiše posestnik še nikoli ni bil le „partei“, tedaj mislimo, da se nam ne pristje pritiklina „partei.“ Ker sem omenil že gosp. dopisnika ?, bi ga vendar rad še vprašal, iz kterih zakonskih bukev je vzel novico, da smo ženitev imeli letos, da že davnej toliko ne? Nam ste le dve znane; po kmetih pa tudi ni bilo sile, ker niso časi preveč vabilni za nje. Radi bi tudi vedili, kje pekó pogače velike kakor mlinske kamne? Ali mi nismo pogač vidili ali pa g. dopisnik mlinskih kamnov ne. Z odlokom sl. deželne vlade, da lekarničar naš se mora oskrbeti s pripravnim pomočnikom, nam je prav po volji; kaj pa je z „neue weinverbesserungsanstalt“, nikogar ne briga, ker kakor gospod dopisnik, tako tudi vsak drug skrbí, kje da dobí boljo kapljico.

Zvestoslav.

Iz Ljubljane. Slavno c. k. deželno predsedništvo je ravnokar po vredniku „Novic“ začasnemu odboru poslalo sklep Njih Veličanstva, po kterem je dovoljena matica slovenska. V §. 1. 2. 4. 5. 12. in 13. matičnih pravil so zaukazane nektere premembe, ktere bojo naloga prvemu občnemu zboru.

— Tako silno je sneg kocnjal v nedeljo, da je na debelo zapadel vse ulice na večer. Bali smo se, da ne bi bila tedaj prazna čitavnica in „beseda“ brez poslušavcev. Al mikavni program je privabil toliko množico kakor v najugodnejšem vremenu, — in res ni se ometel, kdor je prišel. Združeni kor naših gospodičin in gospodov je tako značajno pel Vilharjevo pesem „Po jezeru“, da jo je mogel dvakrat peti in so se hvalaklici še le potem vlegli, ko se je gosp. Miroslav Vilhar prikazal s pevovodjem g. Fabijanom na odru, da je uni hvalo sprejel za svojo krasno, prav v narodnem duhu zloženo pesem, ta pa, da slišali smo tako lepoglasni združeni zbor naših častitljivih pevkinj in pevcev. — Po petji je gosp. J. Globočnik bral šaljivo pravdo, ki jo je samoglasnik **r** od druzih črk dobil na glavo pod naslovom „Zatožena sosamoglasnica“, ki jo je zložil g. Fr. Levstik. Gosp. Levstik bi bil sam bral, pa bolehnost ga je zadržala; gosp. Globočnik ga je dobro nadomestoval. Prav dobra misel bila je to, da učeni naš jezikoslovec si je izbral to razpravo za predmet in jo osolil s pravim humorom, kteri ne žali nikoga; če sèm ter tjè kakošna stvarca morebiti vščipne, izhaja to le odtod, da resnica oči kolje; humoristični obravnavi se pa ne more očitati, ker sicer neha biti humoristična. **R** — stari slovanski samoglasnik — je izgubil to svojo pravico tako, da se čudijo današnji novinci v našem slovstvu, kako da moremo grm, srce, brdo itd. pisati namesti germ, serce, berdo itd. Godí se mu blizo tako kakor nam Slovencem, o kterih tudi nekteri še zdaj ne morejo zapopasti, da nam grejo pravice naroda slovenskega. Berilo, ki je obsegalo le en del cele razprave, je bilo z glasno pohvalo sprejeto; še bolj pa bo zanimalo v natisu, ki ga bojo prinesle „Novice“, ker človek mora pred očmí imeti črko, da razume popolnoma, kar vsaka govorí. — Da je bila prelepa čveteroglasna skladba starega Mašeka, ki so jo godli slavnoznani naši mojstri na violončelu, violi in goslah in ki jih je spremljal na glasoviru naš pevovodja Fabian in se pri tej priliki skazal izvrstnega mojstra na klaviru, s posebno navdušenostjo sprejeta, ni nam treba še posebno povdarjati. — Sklep „besedi“ je bila po gosp. Globočniku poslovenjena burka „Pravda“, pred ktero in med ktero je zopet z veliko pohvalo godil naš orhester. To vam je bilo smeha od konca do kraja, pa „strupena“ soseda Matič in Vrbovec (gospoda Kobler in Per) sta se res tako dobro odrezovala kakor da bi bila vajena gledišćnika in jetničar (g. Globočnik) jima je dobro stregel. Ker sta tudi ostala dva gospoda do-

*) Vidil sem pri ranjkem že lansko jesen kakih 40 pôl rokopisa: „Prebivališča Slovanov.“ Bog vé, ali je delo dovršeno?

Pis.

stojno izpolnila svojo nalogo, je bilo vse zadovoljno s to kratkočasnico, ktero je gosp. Globočnik dobro poslovenil.

— Gospod dr. Benj. Ipavec je krasno svojo pesem „Kdo je mar“ posvetil čitavnici ljubljanski. — Dunajski pevski zbor je prosil Ipavčeve in Mašekove „Kdo je mar“, ki ju mu bode čitavnica brž poslala, ko boste prepisane.

— Počil je glas v Ljubljano, da so ravnokar v Vipavi osnovali čitavnico. Živila! ako je istina.

— Danes povemo nekoliko o gospodarstvu tukajšnje hranilnice (šparkase) v lanskem letu. — 6409 ljudí je lani 755.237 gold. hranilnici izročilo, v poprejšnjem letu 1862 pa le 5499, ki so ji bili 644.795 gld. izročili; potem takem se je lansko leto 910 deležnikov z 110.422 gold. tega zavoda več udeležilo kakor predlanskim. Izplačala je hranilnica naša lansko leto deležnikom istine (kapitala) in obresti (činžev) 614.871 gold. in 37 kr., v letu 1862 pa 4574 482.788 gold. in 13 kr. Imela je hranilnica lani 13.253 deležnikov z vloženimi 3 milijoni in 269.650 gold. in z 372.781 gold. in 18 kr., v nevzdignjenih obrestih, v vsem skupaj tedaj 3 milijone in 642.431 gold. 18 krajc. — Potem takem se je lani število deležnikov memo prejšnjega leta za 901 pomnožilo, z istino in obresti za 277.321 gld. in 57 kr. Po poslednji rajtbi (bilanci) preteklega leta 1863 je bilo v hranilnici hranjenega denarja za 4 milijone in 86.716 gold. in 80 kr., v letu 1862 pa le 3 milijone in 718.565 gold. in 13 kr., tedaj 368.151 gold. in 67 kr. več kakor predlanskim. Založni denar se je za 59.157 gold. 9 krajc. pomnožil, ki ga je bilo konec leta 1863 skup 431.196 gold. 20 kr.

— Imenik preč. duhovščine kranjske (Catalogus cleri itd.) za leto 1864 je prišel nedavno na svitlo. Odlikuje se naš „catalogus“ memo mnozih druzih o tem, da ima zastran cerkvá kranjskih itd. mnogo zanimivih zgodovinskih črtic. Primerjaje letošnje število prebivavcev na Kranjskem z lanskim vidimo, da je lani bilo katoličanov latinskega obreda 513.448, letos jih je 515.146, katoličanov izhodnjega obreda lani 101, letos 61, — nezedinjenih Grkov okoli 240 lani in letos; protestantov je bilo lani 147, letos jih je 84, — juda lani ni bilo, letos sta 2. — Tiskan je imenik še zmiraj s tisto pisavo, ki je že povsod drugej zamrla; brž ko ne, morajo častiti gospodje, ki se v tej knjižici tako čuda stanovitno pokojne pisave držijo, udje biti tiste naše družbe, ki se ji pravi „Verein zur Erhaltung alter Denkmäler“ — kajti bohorčica res ni druzega več kot stara slovstvena razvalina.

— Po večdnevnem potovanji na Gorenskem je prečastiti gosp. misijonar Pirc dospel zopet v Ljubljano. Gotovo je neki že, da dva gosp. bogoslovca ljubljanska gresta ž njim v Ameriko.

— Stari gosp. Kozler v Ljubljani je umrl.

— *(Poprava in svèt.)* V letošnjo slovensko „visečo pratiko“ in v nemški „Börsenkalender“ se je vrinil napačni kolek (štempelj) za menjice (Wechsel) I. tarife. Treba, da se to vé, da ne zaide kdo v pomoto in škodo, kar se je že zgodilo. Pri tej priliki pa še izrečem željo, naj tudi naša navadna pratika in pa nemška viseča vprihodnje jemlje I. tarifo za menjice. Res je sicer, da navadna naša pratika je le bolj namenjena kmetu, al dandanašnji morata mestjan in kmet poznati menjice in njene postave, da ne prideta v škodo. Franjo S.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Cesarski patent od 14. t. m. sklicuje deželne zbore na 2. dan prihodnjega mesca sušca. Snidlo se bo tedaj ta dan zopet 16 zborov v Avstrii; galicijskega, ogerskega, hrvaško-slavonskega in beneškega še ne bo. Bili so lani vsi zbori vrlo pridni, vendar mnogo mnogo njih sklepov žalibog! ni obveljalo. Da bi letos srečneji bili! Državni zbor dunajski je dosihmal največ posla o tem imel, česar potrebuje država; naj deželnim zborom zdaj tudi obveljá saj to, česar živo potrebujejo dežele da se po preteku treh dolzih let razvije ustavno življenje. — Na lastno prošnjo so presvitli cesar grofa Degenfelda, ministra vojaštva, odvezali službe, in na mesto njegovo izvolili podmaršala viteza Frank-a, ki je bil dosihmal nastranec poveljniku ogerskemu. — 20. dne t. m. so s posebno slovesnostjo pripeljali na Dunaj razun druzih rečí 6 topov, ki jih je armada avstrijanska vzela Dancem. — Državnega poslanca žl. Rogavskega (Poljaka), ki ga je sumljivega uporne krivde sodnija levovska že med državnim zborom hotla zapreti dati, pa zbor ni dovolil, so brž po sklenjenem zboru zaprli na Dunaji, pa ga 17. dne t. m. odpeljali v Krakovo. — Sliši se, da slavnoznani publicist gosp. Delpiny, po rodu Hrvat, bode izdajal na Dunaji nemški list „Union“, ki bode zastopal federacijo in autonomijo v Avstrii in priporočal združenje Ogerske in Hrvatske. — Prof. dr. Hlubek, kterega so nekteri sumili, da v lanski kmetijski razstavi graški ni pošteno ravnal z razstavljenim vinom, je razžaljen na svoji časti sam zahteval sodnijsko preiskavo. Kriminalna sodnija je tedaj preiskala to reč, in gosp. doktorja popolnoma nedolžnega in skozi in skozi poštenega spoznala. — Na Koroškem je dovoljena družba svilorejcev. — Kako strašna je nadloga v nekterih krajih ogerskih, priča nam, kar časnik „Idök Tanuja“ piše iz Szolnoka, „da 18. t. m. je umrl nekdo lakote; 3000 siromakov je, ki nimajo koščeka kruha; iz Pešta so poslali v saboto 500 hlebov; al vsak je dobil le četrt funta za — celi teden; kruha ni, pa tudi vode ne.“ — Čedalje veče prihajajo homatije na Danskem, in zdaj, ko je pruski poveljnik pognal armado svojo v Lutlandijo, ki je čisto danska (ne nemška) zemlja in nikakor ne spada pod pogodbo od leta 1851 in 52, se prav še le utegne začeti velika vojska, v ktero ne želimo, da bi bila zapletena tudi Avstrija; zakaj angležka vlada brž ko ne zdaj djansko potegne z Danci in tudi Napoleon ž njo. Ako pa se to zgodí, bo kaša zavrela hudo. In čmu vse to? — Na Srbskem nič ne vedó od tega, kar so trosili nekteri nemški časniki po svetu, da knez srbski, ako ne dobí otrók, vsinoví kneza črnogorskega Nikolaja. — Sultana bi bil nedavno kmali divji mrjasec požrl; na lovu se je predalječ spustil med divje svinje; k sreči sta mu prihitela dva logarja na pomoč in ga otela; vsak dobiva zdaj 500 piastrov mesečne plače. — Iz Avstrije dobí turška vlada 200.000 novih pušk, sardinska pa 80.000 iz Francozkega in Belgije. Če bojo vse te nove puške se strinile s starimi, pride pač „krvavi vek“!

Kursi na Dunaji 23. februarja.

5 % metaliki 71 fl. 45 kr.	Ažijo srebra 19 fl. 20 kr.
Narodno posojilo 79 fl. 35 kr.	Cekini 5 fl. 74 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 17. februarja 1863: **71. 33. 55. 88. 25.**
Prihodnje srečkanje v Trstu bo 2. marca 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.